

dila raskošna novogradnja iz doba mlet. vlasti, nekoć spojena s drugim zgradama namjesništva iz prve pol. XV. st. na novome općinskome trgu srednjovj. jezgre. Pretpostavlja se da je trogirsku Vijećnicu, koja zatvara čitavu ist. stranu glavnoga trga (poslije preoblikovanu) gradio *M. Gojković*. Ima još zabilježski o reprezentativnome oblikovanju glavnih gradskih ulaza — npr. trogirske s mostovima. Južna gradska vrata Korčule s visokom četvrtastom kulom još su ostala u obličju iz XIV. st. Općinske česme, stupovi sramote i državnih zastava sa znamenjem kraljevske ili mletačke vlasti ubrajali su se također u gotičku opremu urbanih prostora, no ako su i sačuvani, zanimljiviji su ponajprije kao skulptorska djela.

Sva ta građevna dostignuća i visoka razina stila govore o društvenoj i gospodarskoj moći gradova. Svaki se od njih u razdoblju komunalnoga procvata izgrađuje i oblikuje, primajući poticaje najprije od Ugarske, a potom Venecije, koje su i u eur. razmjerima bile važna izvorišta gotičke kulture i umjetnosti. Najgušći su se dodiri održavali s apeninskim krajevima, potom je slijedila i pojava franc. i njem. graditelja (npr. Jean d' Antoine iz Vienne, Nicolaus Teutonicus u XIV. st. u Dubrovniku uz Martina Ungarusa zaposlen pri gradnji tamošnjega prvoga franjevačkoga samostana), kojih će biti više u razdoblju nakon gotike, kada čitava Hrvatska postaje cilj putujućih majstora, čak i iz udaljenijih zapadnih zemalja. Uz njih je, naravno, djelovalo na stotine domaćih, čija se imena pa i djela otkrivaju tek u arhivskim spisima koji ponajbolje govore o razgranatosti stvaralaštva.

Ne treba u XIV. i XV. st. zanemariti ni izravne spona priobalja s feudalnim središtima koja još traju u neposrednome zaleđu i koja su bila važna za prvu fazu gotike. Sjedišta hrvatskih velikaša, kao npr. Bribir, dala su vrijedne arheol. dokaze svoje gotičke faze građenja (crkve Sv. Ivana i Sv. Marije s prijelaza XIII—XIV. st.) a zna se za boravak primorskih gradite-

lja pri podizanju tamošnjih crkava. Pošavši od Klisa prema Sinju i Vrlici, te Kninu i Ostrovici dalje prema Lici i Bosni, ti su majstori zidali utvrde, ali i crkve po brdovitoj unutrašnjosti sve do dalekih trgovišta gdje su postojale i kolonije katolika koji su dolazili iz primorskih krajeva. Gotička su obilježja na toj arhitekturi uglavnom nestala s kasnijim naletima Turaka i drugim etnopolitičkim promjenama, dok je na samim utvrdama dolazilo do čestih preinaka građevnoga sustava. Jednako je čitava Bosna prije XV. st. bila otvorena i utjecajima sa sjevera, o čemu svjedoči njezina kmja baština iz razvijenoga i kasnoga srednjega vijeka na više mjesta. Oblikovanje stećaka — posebnih grobnih spomenika u tim prostranstvima, obilježeno je mnogim motivima gotičke ornamentike i figuralike iz primorja.

Gotika je sa svojim dahom kasnosrednjovj. univerzalizma nadišla prethodna razdoblja upravo prodorom u ruralna područja. Njezine skromne gradnje javljaju se u selima priobalja, pretežito zadržavajući prijelazna romaničko-gotička rješenja. Najčešće su pri natkrivanju prostora istodobno primjenjivani osnovni lučni oblici dvaju stilova u prožimanju polukružnoga i prelomljenoga luka zgodimice s prebačenim pojasnicama (Sv. Križ i Sv. Jerolim u Blatu na Korčuli), ili u oblikovanju arhitektonsko-dekorativne plastike (prozori, rjeđe portali). Općenito se kod pravokutnih apsida javlja gotički uzdužno prelomljeni svod koji od XIV. st. (crkva benediktinaca u Rogovu) zamjenjuje zaobljenu romaničku polukalotu. Potvrđuju to mnoge zavjetne kapelice uz prigradske ceste i na posjedima plemstva, kao i bratovštinske ili maložupne kapelice koje se odmjerene koriste gotičkim elementima, kao što su crkvice Sv. Margarite u Nerežišćima na Braču, Sv. Križa na Šolti ili Sv. Vlaha na Lastovu. Ponekad se gotički rebrasti svod ugrađuje i na prastare gradnje kao što je slučaj s ranokršćanskom crkvom Sv. Silvestra na Biševu. U svojoj skromnosti i jednostavnosti te građevine



MAJKA BOŽJA S DJETETOM
IZ CRKVE SV. MARIJE
OD LAKUĆA KRAJ DVIGRADA.
Kanfanar, župni dvor



RASPELO, djelo nepoznata majstora,
Split, katedrala